

18- Arslan gibi hayvanların diş ve pençelerine bakılırsa iftiras ve parçalamak için yaratılmış oldukları anlaşılır.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Arslan gibi hayvanların diş ve pençelerine bakılırsa iftiras ve parçalamak için yaratılmış oldukları anlaşılır. Ve kavunun, mesela letafetine dikkat edilirse yemek için yaratılmış olduğu hissedilir. Kezalik insanın da istidadına bakılırsa vazife-i fıtriyesinin ubudiyet olduğu anlaşıldığı gibi, ruhanî ulviyetine ve ebediyete olan derece-i iştihakına da dikkat edilirse en evvel insan bu âlemden daha latîf bir âlemde ruhen yaratılmış da teçhizat almak üzere muvakkaten bu âleme gönderilmiş olduğu anlaşılır.

Ve keza insan, hilkat semeresi olduğundan anlaşılır ki insanlardan bir çekirdek var ki Cenab-ı Hak, şecere-i hilkatî o çekirdekten inbat etmiştir. O çekirdek de ancak ve ancak bütün ehl-i kemalin ve belki nev-i beşerin nısfının ittifakıyla efdalü'l-halk, seyyidü'l-enam Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâmdır.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Arslan gibi hayvanların diş ve pençelerine bakılırsa iftiras ve parçalamak için yaratılmış oldukları anlaşılır.

Burada Üstad, **bir varlığa verilen cihazların onun vazifesini gösterdiğini** söylüyor. Arslanın keskin dişleri, güçlü çenesi, pençeleri, süratli bedeni ot toplamak için değildir. Bu donanım onun avlanma ve parçalama kabiliyetine uygun yaratıldığını gösterir. Mesela kartalın keskin gözü ve güçlü pençesi yüksekte avını seçmeye; balığın yüzgeci ve solungacı suda yaşamaya; kuşun kanadı uçmaya delildir. Yani **“Cihaza bak, vazifeyi anla.”**

Ve kavunun, mesela letafetine dikkat edilirse yemek için yaratılmış olduğu hissedilir.

Kavunun rengi, kokusu, tadı, yumuşaklığı ve içinde insanın istifade edeceği besinler bulunması onun bir **rızık ve ikram** olarak yaratıldığını gösterir. Kavunun diken gibi sert, taş gibi tatsız olması mümkünken; ağza, mideye ve insanın zevkine uygun hazırlanması manidardır. Elmanın kokusu, üzümün tatlılığı, portakalın dilim dilim paketlenmiş olması da aynı hakikati gösterir. Demek ki **bir şeyin yapısındaki uygunluk, hangi maksada hizmet ettiğine işaret eder.**

Kezalik insanın da istidadına bakılırsa vazife-i fitriyesinin ubudiyet olduğu anlaşıldığı gibi,

Şimdi aynı ölçüyü insana tatbik ediyor: **Arslanın pençesi onun vazifesini gösteriyorsa, insanın kabiliyetleri de insanın vazifesini göstermelidir.** İnsana yalnız yemek, içmek ve çoğalmak için lazım olmayacak derecede akıl, vicdan, merak, tefekkür, şükür, dua, geçmişi ve geleceği düşünme kabiliyeti verilmiştir. Hayvan karnını doyurduğunda büyük ölçüde maksadına ulaşır; fakat insanın karnı doysa bile zihni sorar: *Ben kimim? Nereden geldim? Beni kim yaptı? Niçin buradayım? Ölümden sonra ne olacak?*

İşte bu geniş istidat gösteriyor ki insanın vazifesi yalnız dünya hayatını sürdürmek değildir. **Kendisini ve kâinatı okuyup Rabbini tanımak, O'na iman etmek, şükretmek ve kulluk etmektir.** Nasıl göz görmek, kulak işitmek için verilmişse insanın bütün manevî cihazları da **marifetullah ve ubudiyete** bakmaktadır.

Acz, İnsanı Kudret Sahibine Yöneltilir

İnsan çok şey ister fakat çok az şeye gücü yeter. Hastalığı gelir, kendisini koruyamaz; ihtiyarlık gelir, durduramaz; ölüm gelir, geri çeviremez. Kalbinin atmasını, hücrelerinin yenilenmesini, dünyanın dönmesini, güneşin doğmasını kendisi idare edemez. İşte bu **acz**, insana kendi başına malik olmadığını ve sonsuz bir kudrete dayanması gerektiğini bildirir.

Fakr, İnsanı Rahmet Sahibine Yöneltilir

İnsanın ihtiyacı yalnız ekmek ve su değildir. Sevilmeye, korunmaya, huzura, afva, hidayete, sıhhate, emniyete ve nihayet ebedî saadete muhtaçtır. İhtiyaç dairesi adeta bütün kâinatı kuşatır. Fakat insanın elinde bunları karşılayacak hiçbir sermaye yoktur. İşte bu **fakr**, onu bütün hazinelerin sahibi olan Allah'a yöneltilir.

Aczi Dua Ettirir, Fakrı İbadete Sevk Eder

Çocuk aciz olduğu için annesine sığınır; fakir olduğu için ondan ister. İnsan da yaratılışı itibarıyla bundan çok daha ileri derecede aciz ve fakirdir. Başına bir musibet geldiğinde "Allah'ım!" diye yalvarması, bir nimete kavuştuğunda şükretme ihtiyacı duyması tesadüf değildir. **Dua, aczin; şükür ise fakrın tabîî neticesidir.**

Hayvanın Cihazı Vazifesini, İnsanın Acz ve Fakrı da Ubudiyetini Gösterir

Arslanın pençesine bakınca av için yaratıldığı; kuşun kanadına bakınca uçmak için yaratıldığı anlaşılır. İnsana bakınca ise **sonsuz ihtiyaç, nihayetsiz acz, geniş bir şuur ve dua kabiliyeti** görülür. Bunların diliyle insan adeta şöyle der: **“Ben kendi kendime yeten bir varlık değilim. Bir Rabbim var; O’na dayanmak, O’ndan istemek ve O’na kulluk etmek için yaratılmışım.”**

Ruhanî ulviyetine ve ebediyete olan derece-i iştihakına da dikkat edilirse...

“Ruhanî ulviyetine...”

İnsan yalnız etten, kemikten ve maddî ihtiyaçlardan ibaret değildir. Onun ruhunda **hakikati bilmek, güzeli sevmek, kemale ulaşmak, Allah’ı tanımak, manevî lezzetlerden zevk almak** gibi hayvanlarda bu genişlikte bulunmayan yüksek istidatlar vardır. Mesela insan yalnız ekmeğin tadından değil, **imanın huzurundan, ilmin hakikatinden, merhametten, fedakârlıktan, ibadetten** de lezzet alır. İşte bu hâl, insan ruhunun yalnız maddî âleme göre yaratılmadığını gösterir.

“Ve ebediyete olan derece-i iştihakına...”

İnsanın en kuvvetli arzularından biri **yok olmamaktır**. İnsan güzel bir hayatı ister ama “bir müddet sonra bitecek” denildiğinde o saadetin içine ayrılık acısı karışır. Sevdği insanların ölmesini istemez, gençliğinin bitmesini istemez, saadetin son bulmasını istemez. Hatta insan yalnız kendisinin değil, sevdği insanların da devamını ister. Demek ki insanın kalbi birkaç on senelik bir dünya hayatından çok daha geniştir.

Bu İştihak Neyi Gösteriyor?

Susuzluk suya, açlık yiyeceğe, görme arzusu ışığa baktığı gibi; insanın fitratına konulan **ebediyet arzusu da ebedî bir hayata bakar**. Cenab-ı Hak insana sonsuzluğu isteme kabiliyeti verip sonra onu mutlak yoklukla baş başa bırakmaz. Bu iştihak, insanın asıl istikametinin fânî dünya değil, **bekâ ve âhiret** olduğunu gösteren güçlü bir işarettir.

İnsan sevdiği şeylerin bitmesini istemez. Gençliğin devamını, sevdiği insanların kaybolmamasını, saadetin son bulmamasını ister. Hatta dünyanın tamamı verilse fakat *“Bir saat sonra yok olacaksın.”* dense o dünya ona gerçek saadet vermez. Çünkü insanın kalbi yalnız bugünü değil, **ebediyeti ister**.

Bir hayvana güzel bir yemek verdiğinizde gelecekteki ölümünü düşünüp lezzetini zehir etmez. İnsan ise elli sene sonrasını hatta ölümden sonrasını düşünebilir. Demek onun

ruhundaki bu genişlik, **yalnız birkaç senelik dünya hayatına göre değildir.**

... en evvel insan bu âlemden daha latîf bir âlemde ruhen yaratılmış da teçhizat almak üzere muvakkaten bu âleme gönderilmiş olduğu anlaşılır.

“En evvel insan bu âlemden daha latîf bir âlemde ruhen yaratılmış...”

Burada insanın hakikatinin bu ağır maddî bedenden ibaret olmadığı nazara veriliyor. Ruh, bedenden farklı ve daha latîf bir mahiyete sahiptir. İnsan dünyaya geldiğinde ruhu, maddî bedenle birleşerek bu âlemdeki imtihan hayatına başlar. Yani insanın aslı yalnız **toprak, et ve kemik** değildir; onun maddeden daha latîf bir ruhani cephesi vardır.

Bir dalgıcın asıl hayatı denizin içinde değildir. Fakat suyun altına girebilmek için elbise, oksijen tüpü, maske ve başka cihazlarla donatılır. İnsan ruhunun da bu maddî dünyada vazife görebilmesi için **beden, göz, kulak, dil, el, ayak, akıl ve diğer cihazlarla** teçhiz edildiğini düşünebiliriz. Ruh bunları kullanır; fakat insanın hakikati yalnız bu aletlerden ibaret değildir.

“Teçhizat almak üzere...”

İnsan bu dünyaya eli boş gönderilmemiştir. Görmek için göz, işitmek için kulak, anlamak için akıl, sevmek için kalp, tercih etmek için irade verilmiştir. Fakat asıl “teçhizat” yalnız bedenî cihazlar olarak da düşünülmemeli; insan burada **iman, marifet, ibadet, güzel ahlâk ve salih amellerle** âhirete ait manevî sermayesini de kazanır.

Mesela Göz Neden Verilmiş?

Göz yalnız güzel manzaraları seyretmek için değildir. İnsan gözle mahlûkatı görür, onların sanatını düşünür ve **Sâni’ini tanır**. Kulak yalnız sesleri dinlemek için değil, hak sözü işitmek için; akıl yalnız dünya hesabı yapmak için değil, **yaratılışın manasını anlamak için** verilmiştir. Böylece dünya, insanın cihazlarını kullanıp geliştirdiği bir talim meydanı hâline gelir.

“Muvakkaten bu âleme gönderilmiş...”

“Muvakkaten” kelimesi çok mühimdir. İnsan buraya **kalıcı olarak yerleşmeye değil, vazifesini yapmaya** gelmiştir. Çocukluk geçiyor, gençlik geçiyor, ömür geçiyor; nihayet insan dünyadan ayrılıyor. Dünyanın bu sürekli değişmesi zaten burada ebedî kalmak için bulunmadığımızı gösteriyor.

Bir öğrenci okul binasına ebediyen kalmak için gitmez. Orada eğitim görür, imtihan olur, kendisine lazım olacak kazanımları elde eder ve sonra başka bir hayata geçer. Dünya da buna benzer: **imtihan yeri ve hazırlık meydanıdır; asıl netice yeri değildir.**

Üstad adeta şöyle diyor: **İnsanın ruhuna bak; dünyadan çok daha büyük. Arzularına bak; faniliğe razı olmuyor. Ebediyet isteğine bak; ölümle kapanacak bir hayata sığmıyor. Öyleyse insan yalnız bu kısa dünya için yaratılmış olamaz.** Bu dünya onun için bir konak, bir mektep ve bir teçhizat meydanıdır; asıl istikameti ise **daha latîf ve ebedî bir âlemdir.**

Bedeni dünyaya sığıyor ama ruhu sığmıyor. Ömrü birkaç on yıl ama arzuları ebediyeti istiyor. Demek insan dünyaya yerleşmek için değil, buradan geçerek ebediyete hazırlanmak için gönderilmiş.

İnsan Bu Dünyaya Sığmıyor

Farz-ı muhal olarak, bir insan Karadeniz'den çok daha büyük bir balık görse, derhal anlar ki bu balık Karadeniz için yaratılmamıştır; onun ait olduğu deniz bundan çok daha büyük olmalıdır. Çünkü balığın büyüklüğü, içinde yaşayacağı denizin büyüklüğünü haber verir.

İnsan da böyledir. Onun aklı, kalbi, hayali, hafızası, sevgisi ve ebediyet arzusu bu dar ve fânî dünyaya sığmıyor. Dünya bütün güzellikleriyle önüne serilse yine de insan “Daha yok mu?” diyor. Bin sene yaşasa yine ölmek istemiyor. Sevdiği her şeyin devamını arzuluyor. Demek ki insanın ruhundaki bu genişlik, yalnız birkaç on senelik dünya hayatına göre verilmiş değildir. **İnsan balığı, dünya denizine sığmıyorsa, bu hâl daha büyük ve ebedî bir âlemin varlığına işaret eder.**

Terazi, Tarttığından Daha Kıymetli

İnsandaki göz, kulak, akıl, hafıza ve dil âdeta birer terazidir. Fakat bu terazilerle dünyada tartılan şeylere baktığımızda garip bir durum görürüz: **Terazinin kendisi, tarttığı şeyden çok daha kıymetlidir.**

Mesela göz gibi harika bir cihaz yalnız birkaç manzara seyretmek için verilmiş olamaz. Kulak yalnız birkaç güzel ses işitmek için, dil yalnız birkaç lokmanın tadını almak için, akıl yalnız para kazanmak ve geçim hesabı yapmak için verilmiş olamaz. Çünkü verilen cihazın kıymeti, elde edilen dünyevî neticeden çok daha büyüktür.

Gözün Kıymeti Bir Manzaraya Değmez

Bir insana, “Şu muhteşem manzarayı sana vereceğiz ama karşılığında gözünü alacağız.” dense kabul eder mi? Elbette etmez. Demek ki **göz, gördüğü bütün dünya manzaralarından daha kıymetlidir.** Öyleyse göz yalnız bu fânî manzaraları görmek için değil; mahlûkatın üzerindeki ilahî sanatı okuyup Allah'ı tanımak için verilmiştir.

Aklın Kıymeti Bir Maaşa Sığmaz

İnsan aklını yıllarca kullanıyor; meslek sahibi oluyor, para kazanıyor, ev ve araba alıyor. Fakat akıl bundan çok daha yüksek bir cihazdır. Kâinatı sorguluyor, geçmişi düşünüyor,

geleceği hesaplıyor, yaratılışın hikmetini araştırıyor. Böyle bir akli sadece dünya geçimini temin etmeye tahsis etmek, **pırlantadan yapılmış bir terazide patates tartmaya** benzer.

Hafıza Birkaç Hatıra İçin Verilmiş Olamaz

İnsan çocukluğunu, anne-babasını, dostlarını, sevinçlerini ve acılarını yıllarca hafızasında taşıyor. Fakat zaman geçtikçe bunların çoğu elinden çıkıyor. Eğer hafıza yalnız fâni şeyleri kaydedip sonra onların ayrılık acısını yaşatmak için verilmiş olsaydı, bu büyük nimet insana adeta azap olurdu. Demek hafıza, **ebedî hayatta karşılığı bulunacak hakikatleri muhafaza etmeye ve insanı Rabbine bağlamaya** da bakmaktadır.

Kalbin Sevgisi Dünyaya Fazla Büyük

İnsan bir kişiyi sever, onun ölmesini istemez. Ailesini sever, ayrılığı istemez. Dünyayı sever, dünyanın da elinden çıkmasını istemez. Hatta bütün sevdikleri kendisine verilse, “Hepsi bir gün yok olacak.” denildiğinde kalbi yine tatmin olmaz. Çünkü insanın sevgisi fâni şeylerden daha büyüktür. **Fâni sevgililere verilen ebedî sevgi kabiliyeti, Bâkî bir Mahbub’u arar.**

Susuzluk Nasıl Suyu Gösterirse

İnsandaki açlık rızkın varlığına, susuzluk suyun varlığına, görme kabiliyeti ışığın varlığına işaret eder. Aynı şekilde insanın fitratına konulan **ebediyet arzusu da ebedî bir hayatı gösterir.** İnsan hiç görmediği hâlde sonsuzluğu istiyor; yok olmaktan ürküyor, bekayı arzuluyor. Bu kadar köklü bir arzu boşuna verilmiş olamaz.

Bir Sarayda Ahır Hayatı Yaşamak

İnsana akıl, kalp, vicdan, hayal ve ruh gibi paha biçilmez cihazlar verilmişken bütün bunları yalnız yemek, içmek, kazanmak ve eğlenmek için kullanmak; **muhteşem bir sarayı yalnız ahır olarak kullanmaya** benzer. Cihaz büyükse vazife de büyük olmalıdır.

Netice: İnsanın cihazları dünyadan büyük, arzuları ömründen uzun, sevgisi fânilikten geniştir. **Demek ki insan yalnız dünya için yaratılmamıştır.** Bu cihazların asıl yüzü marifetullahı, ubudiye ve ebedî hayata bakmaktadır.

İnsan dünyaya sığmıyorsa, mesele insanın fazla istemesi değildir; **dünya onun bütün istidatlarını karşılamak için fazla küçüktür.** Bu dünya bir menzil, insan ise ebediyete namzet bir yolcudur.

Ve keza insan, hilkat semeresi olduğundan anlaşılır ki insanlardan bir çekirdek var ki Cenab-ı Hak, şecere-i hilkati o çekirdekten inbat etmiştir.

“Ve keza insan, hilkat semeresi olduğundan...”

“Hilkat semeresi” demek, **insanın yaratılış ağacının meyvesi olması** demektir. Bir ağacın kökü, gövdesi, dalları ve yaprakları sonunda meyveye bakar. Kâinatta da güneşten yağmura, havadan toprağa, bitkilerden hayvanlara kadar pek çok şey insanın hayatına hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. İnsan ise bütün bu âlemi anlayabilecek, okuyabilecek ve onun üzerinden Rabbini tanıyabilecek bir şuur sahibidir. Bu cihetle insan, kâinat ağacının en câmi meyvesidir.

“İnsanlardan bir çekirdek var ki...”

Üstad burada insanlık içinde bir **“çekirdek”** bulunduğunu söylüyor. Çekirdek, ağacın bütün programını kendisinde toplar; küçük görünür ama koca ağacın manasını içinde taşır. İnsanlık içinde de öyle bir zat vardır ki **insanın yaratılış gayesi olan iman, marifet, ubudiyet, ahlâk ve kulluk onda en mükemmel şekilde toplanmıştır.**

“Cenab-ı Hak, şecere-i hilkati o çekirdekten inbat etmiştir.”

Bir mimar binayı yapmadan önce binanın maksadı zihninde vardır. Mesela büyük bir üniversite binası yapılır; sınıflar, laboratuvarlar, kütüphaneler kurulurken bütün bunlar **talebinin eğitim görmesi** gayesine bakar. Talebe bina yapılırken henüz orada olmayabilir; fakat bina onun için yapılmaktadır.

Aynı şekilde, şecere-i hilkatin en yüksek gayelerinden olan **Allah’ı tanımak, tanıtmak, sevmek ve O’na kulluk etmek**, en mükemmel surette Resûlullah’ta ﷺ tahakkuk ettiği için o, bu ağacın manevî çekirdeği hükmündedir.

Çekirdek Hem Başlangıcı Hem Neticeyi Taşır

Bir elma çekirdeğini düşünün. Ağacın başında çekirdek vardır; ağacın sonunda da yine çekirdeği taşıyan elma vardır. Yani çekirdek hem başlangıçta programdır hem sonunda meyvenin içinde tekrar görünür. Resûlullah ﷺ da bu temsil içinde **hilkat ağacının manevî çekirdeği**, aynı zamanda o ağacın **en mükemmel meyvesidir.**

O çekirdek de ancak ve ancak bütün ehl-i kemalin ve belki nev-i beşerin nısfının ittifakıyla efdalü’l-halk, seyyidü’l-enam Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâmdır.

Neden Hz. Muhammed ﷺ?

Çünkü insanın yaratılışındaki cihazlar marifetullahı ve ubudiye bakıyorsa, bu vazifeyi insanlık içinde en ileri derecede gerçekleştiren Resûlullah’tır ﷺ. O, Allah’ı tanıma ve

tanıtmada, kullukta, duada, şükürde, takvada, ahlâkta ve insanları Allah’a davette zirvedir. **Demek insanlık ağacının ne için yaratıldığını görmek isteyen, onun en mükemmel meyvesine bakmalıdır.**

Bir Fabrikanın En Mükemmel Mamulü Gibi

Büyük bir fabrika düşünün; binlerce makine çalışıyor, sayısız işlem yapılıyor ve sonunda çok kıymetli bir ürün ortaya çıkıyor. O ürün, bütün fabrikanın maksadını gösterir. Kâinat fabrikasının da şuurlu meyvesi insandır; **insanlığın en mükemmel meyvesi ise Hz. Muhammed’dir ﷺ**. Ona bakıldığında insanın niçin yaratıldığı en açık biçimde görülür.

“Bütün ehl-i kemalin...”

“Ehl-i kemal”, ilim, irfan, ahlâk ve maneviyat sahibi yüksek şahsiyetler demektir. Peygamberler, evliya, asfiya ve hakikat ehli zatlar Resûlullah’ın ﷺ yüksek makamını tasdik etmiş; ümmeti içerisindeki milyonlarca âlim ve veli de onun getirdiği hakikatlerin peşinden gitmiştir. Üstad bunu, onun kemalinin yalnız kendi iddiası olmadığını göstermek için nazara veriyor.

“Ve belki nev-i beşerin nısfının ittifakıyla...”

Burada da Resûlullah’ın ﷺ yalnız küçük bir topluluğun rehberi olmadığına dikkat çekiliyor. Asırlar boyunca milyarlarca insan onun peygamberliğini kabul etmiş, ona salât u selâm getirmiş ve hayatını onun sünnetine göre şekillendirmeye çalışmıştır. İnsanlık tarihinde bu derece geniş, uzun süreli ve derin tesir bırakan şahsiyet pek azdır.

“Efdalü’l-halk, seyyidü’l-enam...”

“Efdalü’l-halk”, **mahlûkatın en faziletlisi**; “seyyidü’l-enam” ise **insanların ve mahlûkatın efendisi** manasına gelir. Üstadın vardığı netice şudur: İnsan kâinat ağacının meyvesi ise, insanlık ağacının en mükemmel meyvesi de Resûlullah’tır ﷺ.

Kâinata bakınca insanı; insana bakınca da **insanlığın kemalini** arıyoruz. O kemal en parlak surette Hz. Muhammed’de ﷺ görülüyor. **Kâinat bir ağaçsa insan onun meyvesi; insanlık bir ağaçsa Muhammed aleyhissalâtü vesselâm onun en mükemmel meyvesi ve manevî çekirdeğidir.**